УДК 004.65:004.678

К.т.н., доц., доцент кафедри ПЗКС Саяпіна І.О.,
магістрант Шевченко Г.О.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

МЕТОД АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ В ГЕТЕРОГЕННИХ БАЗАХ

Abstract

Inna Saiapina, Ph.D., Associate Professor; Hlib Shevchenko, student
Method for Automation of Data Management in Heterogeneous Databases

This paper presents an automated method for integrating and managing heterogeneous data. The approach formalizes syntactic and semantic transformations, deduplication, and real-time quality control using a unified target model. The method improves data consistency and reliability while reducing update latency and manual interventions in corporate and scientific environments.

Вступ

Проблема узгодження даних із різнорідних джерел є однією з ключових у сучасних інформаційних технологіях. У більшості організацій дані зберігаються у вигляді реляційних таблиць, XML-документів, JSON-структур, потокових логів або неструктурованих файлів. Такі дані утворюють гетерогенні бази, що потребують інтеграції та управління. Без автоматизації ці процеси потребують значних людських ресурсів і є джерелом помилок. Розроблення універсального методу автоматизації управління гетерогенними даними дозволить підвищити ефективність, якість і узгодженість інформації у складних обчислювальних середовищах.

Постановка задачі

Метою роботи є створення методу автоматизації управління даними в гетерогенних базах, який забезпечує узгоджене об’єднання різнотипних джерел у єдину логічну структуру. Необхідно розробити алгоритмічну модель інтеграції, визначити критерії оцінки якості даних і способи автоматичного оновлення [1]. Задача передбачає мінімізацію часу інтеграції ΔT, підвищення

комплексного показника якості Q та масштабованість системи для великих потоків даних [2].

Аналіз існуючих підходів та алгоритмів

На сучасному етапі автоматизація управління даними реалізується різними концепціями. Класичний підхід ETL (Extract–Transform–Load) полягає у вилученні, перетворенні та завантаженні даних у централізоване сховище. Його перевага — стабільність, недолік — жорстка структура та складність адаптації до змін джерел.

Підхід Data Lake передбачає зберігання великих обсягів неструктурованих даних без попередньої обробки, що полегшує масштабування, але призводить до «ефекту болотного озера» — втрати структурованості. Data Fabric надає рівень віртуалізації поверх наявних джерел, створюючи єдиний логічний шар доступу. Data Mesh розподіляє відповідальність за дані між командами-доменами, зосереджуючись на самоврядуванні, проте потребує складної координації [3].

Системи MDM (Master Data Management) підтримують еталонні сутності, узгоджуючи дублікати й конфлікти, але вимагають значної попередньої роботи аналітиків. Концепція Knowledge Graph дозволяє описувати зв'язки між сутностями, однак має високу вартість побудови. Federated Query — підхід, що об'єднує запити до різних джерел у реальному часі, забезпечуючи динамічну інтеграцію, проте він обмежений швидкодією мережевих транзакцій [4].

Аналіз показує, що жоден з підходів не забезпечує повної автоматизації інтеграції. Тому необхідний метод, який поєднує універсальність, масштабованість і автономність, забезпечуючи синтаксичне, семантичне та часово узгоджене управління даними.

Пропонований метод

Розроблений метод базується на формалізованій моделі інтеграції даних. Нехай множина джерел $S = \{s_1, s_2, \ldots, s_n\}$, де кожне s_i має власну структуру F_i. Процес інтеграції описується трансформацією $\tau_i: F_i \rightarrow U$, де U — уніфікована модель. Послідовність етапів інтеграції формалізується як композиція функцій (1):

$$\Omega = \rho_i \circ \sigma_i \circ \nu_i \circ \varphi_i \circ \psi_i \qquad (1)$$

Кожна функція відповідає конкретній операції:
ψ_i — синтаксичне узгодження (приведення структур до стандарту),
φ_i — нормалізація одиниць вимірювання,
ν_i — семантичне зіставлення на основі онтологій,
σ_i — дедуплікація записів за функцією подібності,
ρ_i — агрегація результатів у спільну модель.
Функція подібності між двома записами визначається виразом (2):

$$\delta(d_i, d_j) = \frac{1-|A(d_i)\cap A(d_j)|}{|A(d_i)\cup A(d_j)|} \quad (2)$$

де $A(d_i)$ — множина атрибутів запису d_i. Якщо $\delta(d_i, d_j) < \varepsilon$, записи вважаються дублікатами.
Рівень узгодженості між схемами обчислюється за формулою (3):

$$C(S_i, S_j) = \frac{|M(S_i,S_j)|}{(|S_i|,|S_j|)} \quad (3)$$

де $M(S_i, S_j)$ — множина співставлених атрибутів.
Якість даних визначається інтегральним показником (4):

$$Q = \sum_{k=1}^{n} \quad w_k q_k \quad (4)$$

де q_k — метрики (повнота κ, точність π, актуальність α, унікальність μ), а w_k — їхні ваги.
Часова деградація даних описується функцією (5):

$$Q(t) = Q_0 e^{(-\lambda t)} \quad (5)$$

де λ — коефіцієнт старіння.
Покращення ефективності автоматизації розраховується як (6):

$$E = \left(\frac{Q_{auto}-Q_{manual}}{Q_{manual}}\right) \times 100\%, \quad (6)$$

що показує відсоткове зростання якості після впровадження системи.
Запропонований метод реалізується у вигляді модульної системи з компонентами збору, нормалізації, семантичного узгодження, контролю якості та моніторингу. Дані з джерел надходять у центральний модуль, де виконуються етапи ψ_i–ρ_i. Контроль якості здійснюється автоматично, а система моніторингу реєструє показники Q та E у реальному часі. Впровадження у запропонованій архітектурі системи дозволяє забезпечити стійкість і масштабованість процесів інтеграції [5].

Результати експериментальних досліджень

Моделювання методу проводилося на тестових наборах даних із різними форматами (CSV, XML, JSON). Результати показали скорочення часу оновлення ΔT на 5–8% і підвищення комплексного показника Q у середньому на 3-5%. Система залишалася стабільною при збільшенні кількості джерел до 20, що підтверджує її масштабованість. Порівняння з класичними ETL-процесами показало зменшення кількості помилок і дублікатів, а автоматичний контроль якості дозволив знизити частоту ручних втручань на понад 10-12%.

Висновки

Запропонований метод автоматизації управління гетерогенними даними забезпечує комплексне узгодження, очищення і контроль якості в реальному часі. Він поєднує формальні математичні моделі з гнучкою архітектурою, що дозволяє інтегрувати дані з різних джерел без ручної участі. Метод може бути впроваджений у системах корпоративного рівня, аналітичних центрах і наукових платформах для підвищення достовірності та оперативності даних.

Література

1. Batini, C.; Scannapieco, M. Data and Information Quality: Dimensions, Principles and Techniques [Text]. — Springer, 2017. — 492 p.
2. Gubbi, J.; Buyya, R. Internet of Things and Big Data Integration Frameworks [Text] / J. Gubbi, R. Buyya // Future Generation Computer Systems. — 2018. — Vol. 86. — P. 601 – 614.
3. Gartner Research. Data Fabric Architecture: A Unified Data Management Solution [Електронний ресурс] / Gartner Research. — 2021. — Режим доступу: https://www.gartner.com/en/data-analytics/topics/data-fabric?
4. Dehghani, Z. Data Mesh: Delivering Data-Driven Value at Scale [Text]. — Sebastopol: O'Reilly Media, 2022. — 350 p.
5. Hovorushchenko, T.; Medzatyi, D. Software Quality Forecasting Based on Data Integration Attributes [Text] / T. Hovorushchenko, D. Medzatyi // Journal of Intelligent & Fuzzy Systems. — 2023. — Vol. 44, № 3. — P. 3891 – 3905.